

Docentenhandleiding Basisonderwijs ter voorbereiding op de gastles van: **Gerrit Jan Weiler**

Introductie

Binnenkort ontvang jij een gastspreker in de klas. Deze gastspreker maakt deel uit van jouw lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgung. De gastles duurt ongeveer 50 tot 70 minuten, afhankelijk van wat is afgesproken met de docent. De gastles bestaat uit twee delen: een verhaal en aansluitend een nagesprek. Het is belangrijk om naar aanleiding van de bijgevoegde biografie vragen voor te bereiden, die aan de gastspreker kunnen worden gesteld. Ongetwijfeld heb je meerdere lessen aan WO2 besteed. In deze handleiding vind je tips en verdiepvragen bij het werkblad die je ter voorbereiding op de komst van Gerrit Jan kunt doen.

Duur voorbereidende les: 60 minuten

Doelgroep: Basisonderwijs groep 7/8

Thema: WO2, onderduiken, verzet, persoonsbewijs

Leerdoelen:

- Leerlingen kennen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en kunnen deze op volgorde zetten.
- Leerlingen denken na over verschillende vormen van verzet.
- Leerlingen bekijken aan de hand van de zie-denk-vraag methode een object uit de Tweede Wereldoorlog
- Leerlingen worden voorbereid op de thematiek uit het verhaal van de gastspreker.

Structuur werkblad

Introductie + filmpje 'De oorlog in zeven minuten'	10 minuten
Opdracht 1: Generaties	5 minuten
Opdracht 2: Een straat met een betekenis	10 minuten
Opdracht 3: Tijdlijn	10 minuten
Opdracht 4: Verzet	10 minuten
Opdracht 5: Zie-Denk-Vraag	10 minuten
Slot: Vragen voorbereiden	5 minuten

Vorbereiding

- Lees deze handleiding, met achtergrondinformatie en tips om de verdiepvragen te bespreken, goed door.
- Bereid samen met jouw leerlingen vragen voor die aan de gastspreker kunnen worden gesteld.
- Print het werkblad uit (zie hieronder) en verdeel ze onder de leerlingen.
- Introduceer [de biografie van de gastspreker](#) na afloop van de les
- Bekijk gezamenlijk als start [het filmpje 'De oorlog in zeven minuten'](#)

Opdracht 1

Generaties

Leerlingen bedenken tot welke generatie de gastspreker behoort en denken na of de oorlog ook in de levens van deze generatie een rol kan spelen.

Tips ter bespreking:

- Het antwoord op vraag b is waar. Benoem dat voor veel kinderen van oorlogsslachtoffers een oorlog zijn sporen achterlaat. Een oorlog werkt vaak generaties lang door. Kinderen die de oorlog niet hebben meegemaakt, hebben vaak te dealen met de trauma's van hun ouders (of grootouders).
- Benoem dat ook de oorlogen die nú in de wereld gaande zijn, hun sporen na zullen laten bij de volgende generaties.
- Wees je bewust van eventuele oorlog of vluchtgeschiedenis van leerlingen.

Opdracht 2

Tijdslijn

Leerlingen maken een tijdslijn en zetten de volgende gebeurtenissen op volgorde

1. Adolf Hitler komt aan de macht en veel Joden vluchten uit nazi-Duitsland – 1933
2. Nederland wordt bezet door Nazi-Duitsland en de Arieverklaring wordt ingevoerd – 1940
3. Door de anti-Joodse maatregelen worden Joodse kinderen van school gestuurd – 1941
4. In de Hollandse schouwburg in Amsterdam worden Joden gevangen gezet – 1942-1943
5. Joodse mannen, vrouwen en kinderen worden via doorgangskamp Westerbork naar concentratiekampen gedeporteerd – vanaf 1942
6. Joden worden vermoord in de concentratie en vernietigingskampen – 1942-1945
7. Nederland is bevrijd en de Gerrit Jan van der Veenstraat wordt onthuld. – 1945
8. Kinderen en kleinkinderen van overlevenden en slachtoffers van WO2 vertellen wat er met hun familie is gebeurd voor de klas – 2018-nu

Tips ter bespreking:

- Bespreek en vergelijk de tijdslijnen.
- Licht de tijdslijn kort toe zodat leerlingen een helder beeld hebben van het verloop van de Tweede Wereldoorlog.
- Vraag leerlingen welke gebeurtenissen zij nog meer kunnen bedenken.
- Maak het persoonlijk: Kunnen ze een grote gebeurtenis koppelen aan een persoonlijke gebeurtenis? Bijvoorbeeld het verhaal van Anne Frank of andere historische figuren. Om de gevolgen van de grote gebeurtenissen te koppelen aan wat dit voor mensen betekenden, maak je de geschiedenis tastbaar en invoelbaar voor leerlingen.

Opdracht 3

Verzet

Tips ter bespreking:

- a. **Alle antwoorden zijn juist.** Benoem dat verzet veel verschillende vormen aan kan nemen en werd uitgevoerd door zowel mannen en vrouwen. Ontkracht de mythe dat verzet enkel door mannen werd uitgevoerd en benadruk dat ook veel Joden in het verzet zaten. In totaal nam ongeveer 5 procent van de Nederlandse bevolking actief deel aan het verzet.
- b. **Laat leerlingen nadenken over kleine vormen van verzet.** Denk bijvoorbeeld aan: mensen die informatie voor de nazi's achterhielden of mensen die onderduikers te eten gaven. Motivaties om verzet te plegen liepen sterk uiteen. Dit kon uit politieke overtuiging zijn, maar ook vanwege vaderlandsliefde en geloofsovertuiging.
- c. **Verzetwerk was erg gevaarlijk. Iedereen die tegen de nazi's werkte, kon worden gearresteerd en naar een concentratiekamp worden gestuurd.**

Opdracht 4

Zie - Denk - Vraag:

Vals persoonsbewijs

Leerlingen beantwoorden vragen via de zie-denk-vraag methode over een foto. Je kunt ervoor kiezen hen in tweetallen aan de slag te zetten met deze opdracht of je behandelt de foto klassikaal. Bespreek vervolgens de foto.

Bron: Verzetsmuseum, twee vervalste persoonsbewijzen van dezelfde persoon: student Joe Russel (schuilnaam Kobus), leider van de Landelijke hulp aan Onderduikers van Venray. Joe wordt vanwege zijn verzetsactiviteiten gezocht door de nazi's en neemt een vrouwelijke identiteit aan. Het sjaaltje verbloemt zijn adamsappel.

Zie Denk Vraag methode uitleg

Deze methode komt uit de [visible thinking strategy](#) en bevordert open en creatief denken bij leerlingen, het wekt nieuwsgierigheid over een thema en helpt de leerling zijn/haar gedachten te structureren.

Vraag leerlingen in 3 stappen vragen te beantwoorden over een bron/foto/object.

1. Wat zie je? 2. Wat denk je? 3. Wat wil je over deze bron weten?

Tips ter bespreking:

- Maak het verschil duidelijk tussen wat je ZIET en wat je DENKT. Bij zien gaat het om objectieve kenmerken: 'ik zie een foto van een man/vrouw. Bij denken gaat het om interpretaties: 'ik denk dat het een paspoort is'
- Stel open vragen ter verduidelijking: Waarom denk je dat? Wat denken anderen? Wat valt je op? Welk verhaal schuilt er achter de bron?
- Blijf neutraal, er is bij deze oefening geen goed of fout.
- Leg tot slot uit dat iedereen een persoonsbewijs op zak moest hebben, bij Joden stond hier een J ingestempeld. Als je werd gecontroleerd en je had het persoonsbewijs niet bij je, kon je worden gearresteerd. Voor Joden en mensen uit het verzet waren valse persoonsbewijzen noodzakelijk om te overleven. Een vals persoonsbewijs maakte het voor de nazi's lastig om mensen die zij zochten te arresteren. Het vervalsen van persoonsbewijzen was een belangrijke (maar gevaarlijke) taak van het verzet.

